

ЯК СЛАБКЕ ПРАВОВЛАДДЯ РОБИТЬ БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ КРИХКОЮ

Широке поняття «правовладдя» узагальнює такі аспекти, як незалежність судів, запобігання корупції, невикористання державними посадовцями своєї посади задля особистої вигоди, ефективна правозастосовча система та відсутність захоплення держави. Воно впливає на безліч аспектів суспільного життя та економіки. Конкретний приклад такого впливу аналітики ЦЕС проаналізували у записці «Як слабе правовладдя робить банківську систему крихкою».

Записку було випущено для європейського аналітичного центру Centre for European Policy Studies за напрямком «Свобода і безпека в Європі» (CEPS. 'Banking Fragility Rooted in Justice Failures', 10 May 2019), ми пропонуємо вашій увазі її [переклад](#).

Здоров'я банківської системи – одна із головних складових макроекономічної стабільності в країні. Здорова банківська система забезпечує кредити в інвестиційні проекти, і таким чином – зростання продуктивності та економіки країни. В Україні цього не відбувається – кредитування корпорацій дуже слабе. Ці проблеми фінансового сектору України можна пов'язати зі слабким правовладдям через три складові підвищеного кредитного ризику:

- величезний масштаб проблеми поганих кредитів, яку банки не вирішили досі;
- високу ймовірність дефолту позичальників, яка реалізувалася під час банківської кризи,
- вкрай низький рівень повернення коштів кредиторів після процедур банкрутства та стягнення.

Записку присвячено опису каналів, через які правовладдя впливає на ці три складові кредитного ризику. Вона базується на серії глибоких інтерв'ю із експертами та колишніми і теперішніми посадовцями, банкірами, аналітиками, проведених восени 2018 року.

Великі обсяги проблемних кредитів, які поховали під собою майже половину українських банків, окрім кризи та війни частково пояснюються розповсюдженістю шахрайств, а частково – обсягами «пов'язаного» кредитування, яке широко використовували до кризи «банки-пилососи», а регулятор або не міг, або не хотів цьому протидіяти.

«Існувало три типи нагляду: перший – ви описуєте все, як є, і потім ваш шеф змушує вас переписувати все; другий – ви йдете на виїзну перевірку вже поінформованим про те, що потрібно написати; і третій – ви просто описуєте все, як є», – цитата з інтерв'ю.

Ймовірність дефолту позик пов'язана як із загальною проблемою юрисдикції, де право власності та виконання контрактів погано захищене, так і зі специфічними проблемами, зокрема, кредитами «за вказівкою», які можуть проходити неповний ризик-аналіз. В результаті впливу цього та інших факторів якість кредитного портфелю у державних банках за звітністю вдвічі гірша, ніж у приватних.

“Багато народних депутатів отримують вигоду від зв'язків з фінансово-промисловими групами, і навпаки. Вони хочуть збільшити свій вплив [на державні банки]. Ось чому деякі з них проти незалежних членів наглядових рад [у державних банках]” – цитата з інтерв'ю.

Рівень повернення коштів після процедури банкрутства або стягнення в Україні один з найнижчих у світі. Це означає, що кредитори у разі дефолту позичальника за кредитом втрачають майже усе, у той час як в інших країнах можуть повернути собі 60-90% вартості.

«Головна перешкода ефективного врегулювання – це, беззаперечно, суди. Банки просто не могли отримати свої застави, оскільки ця процедура блокується приватними інтересами на багатьох

етапах. Корпоративні позичальники широко використовують лазівки та корупцію», – експерт Асоціації українських банків.

Щоб розв'язати проблему «поганих» боргів, зробити банківську систему більш стійкою та стимулювати стає зростання країни, Україні необхідно одним із фокусів реформи системи правовладдя зробити оздоровлення фінансового сектору. Для цього команди із реформи фінансового сектору та реформи правоохоронних органів та судової системи мають працювати спільно за цим компонентом.

Із можливих варіантів поліпшення ситуації – створення бюро фінансових розслідувань, бази знань про судову практику у фінансових справах, впорядкування процедури врегулювання неплатоспроможності, забезпечення незалежності регулятора, підтримка реформи державних банків.